

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovarășiilor economice.

Foaia oficioasă a „Reuniunii proprietarilor de vite din Orăștie”, care face asigurarea vitelor.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua săptămână, Joia.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Gospodăria statului.

S'o spunem dela început: Familia își are gospodăria sa, satul prin comitetul lui își rînduie gospodăria lui; din aruncul comunal și din venitele după averile sătești acopere trebuințele satului, plătește primarul și notarul și ciurdarul și pe toți slujitorii satului. Indreaptă drumuri, face poduri și cu un cuvînt din venitele satului, acopere cheltuelile obștei sătești.

Tot așa — să înțelege în mai mare să face și cînd e vorba de stat. Statul încă este o familie mare, un sat mare — care își are gospodăria sa: are venitele sale pe care le întrebunțează pentru acoperirea cheltuelilor sale.

Venitele le încassează statul din dări, directe și indirecte mai ales, din venitele moșiilor și a pădurilor, din băile de sare și de cărbuni, din timbre și din tabac, și din alte o mulțime de venite.

Cheltuelile statului să fac pentru susținerea miliției, a judecătoriilor, a jendarmeriei, a finanțelor de stat și alte o mulțime de cheltueli.

Atît încassarea venitelor, cît și cheltuirea acelor să face prin dieta țerii — cu ajutorul guvernului, a ministeriilor.

Dela înțelepciunea dietii și dela înțelepciunea guvernului atîrnă în rîndul întîi, că această gospodărie a statului — împărțirea cheltuelilor în măsura venitelor, — să fie făcută așa fel, ca țara să aibă foloase cît mai mari și în schimb să aibă cît mai puține cheltueli.

Buna chivernisală a gospodăriei statului, după noi e

cea mai de căpetenie datorită a guvernului.

Așa ar fi să fie!

De fapt însă în țare noastră oamenii ajunși direct ori indirect în guvernul țerii — tocmai la asta să gîndesc mai puțin.

Gîndul lor cel mai mare este să facă politică, așa cum ei o înțeleg, că le vine lor mai bine.

Toți dela guvern aleargă după trebșoarele lor: fac luptă de drept public, luptă de șovinism, luptă de ambiție națională și luptă de ori ce vrei — numai luptă pentru adevăratele trebuințe ale țării nu le dă prin gînd să facă.

Toate aceste spuse le adevăresc greu și îndesat veștile ce le primim despre socoțile (sămădușurile) încheiate cu sfîrșitul anului 1908 — abia acum luate în seamă, după-ce fostul guvern a lui Kossuth a și fost trimis la plimbare.

După rînduiala legilor țerii, guvernul în temeiul socoților primite de pe la toate slujbele de stat din țară — e dator să facă socoata venitelor și cheltuelilor din țara întregă.

Aceste cheltueli și venite să fac pe temeiul votării bugetului (preliminarului) ce să prezintă dietii la începutul fie-cărui an.

Socoata cheltuelilor și a venitelor după-ce e făcută în rînduială să așterne de guvern (állami számvevőszék) care controlează dacă venitele și cheltuelile au fost făcute în conglăsuire cu preliminarul prezentat și primit în dieta țării.

Inalta curte de compturi, organul de controlă a socoților statului cercetînd socoțile de pe anul 1908 — a constatat că guvernul lui Kos-

suth nu numai că nu sa ținut de preliminarul primit de dieta lor — dar a făcut cheltueli neiertate și nevotate în sume așa de mari încît anul 1909 l'a început țara cu o *perdere*, cu un deficit rotund de 100 milioane Coroane!

Această *perdere* trebuie acoperită de cetățenii acestei patrii nenorocite — fie prin urcări de dări, fie prin luarea de împrumuturi noi, pe care tot țara le plătește.

Amănuntele acestui deficit să pot ușor găsi în cheltuelile nesăbuite ale celor dela guvern, care pînă cînd sunt la putere cheltuie din banii țării, ca din averea lor moștenită dela moși strămoși!...

Vă spunem acestea fraților ca acum, cînd ne găsim în fața alegerilor să nu rîvniți la prietenia streinului de interesele noastre, să nu rîvniți la stringeri de mână și la aldomașuri papricate. Făr' înainte de a vă da votul cu care trimiteți deputat în sfatul țării — să judecați bine că acel deputat poate să urce ori să scadă prin votul lui în dietă cheltuelile țării și prin urmare dați-vă votul numai pentru aceia care știu și pot să judece că bunăstarea economică e temelie binelui obștesc și de fapt luptă pentru această bunăstare!

Călătorie pentru vizitarea tovarășiilor din Germania și Danemarca.

— Chemare. —

Tovarăși!

În Septembrie st. n. are loc la Hamburg, cel mai însemnat punct al continentului și unul din cele mai de seamă orașe comerciale din Ger-

mania, congresul Alianței Internaționale Cooperative.

La acest congres va lua parte și România. În interesul mișcării noastre cooperative, noi subsemații ne-am propus a organiza o călătorie, care va avea de scop: participarea la congres și vizitarea așezămintelor de căpetenie a tovarășiilor din Danemarca.

În congresul cooperativ din Hamburg, vor veni cu toții deasemenea tovarășii din alte țări, astfel din Franța și Norvegia. Am dori ca din fiecare județ să avem câte-un delegat (trimis).

Călătoria nu va dura mai mult de 20 zile și va costa 400 lei pentru fiecare participant. S'au luat măsuri ca tovarășii să fie bine primiți și să căpătăm înlesniri de călătorie.

Într'un număr viitor vom publica întregul program amănunțit al excursiunii.

Dacă băncile federale și-ar trimite delegații lor, dacă toate băncile dintr'un județ ar cotiza câte 10 lei numai, numărul celor care ar lua parte la excursiune, ca delegați ai mișcării, ar fi de peste 30 numai din România, iar foloasele ce le-am dobândi, prin cunoașterea unor mișcări numai cu spirit adevărat de cooperatie, ar însemna un progres sufletesc nespus pentru noi.

În Ardeal, înscrierile se fac la: dl Constantin Popp, redactorul „Revistei Economice” din Sibiu.

În Bucovina la dl Dr. Florea Lupu, directorul Centralei Însotirilor Economice Române din Cernauț.

În România, la dl director al Societății Cooperative „Poporul”, București, Strada Câmpianeanu Nr. 14.

Costul călătoriei se va plăti în rate lunare, începînd chiar de acum, pînă la 1 August st. n. Numărul excursiuniștilor nu va putea fi de altfel mai mare de 40: 20 din România și câte 10 din Ardeal și Bucovina.

(s. s.) Sebastian Moruzi, Dr. Florea Lupu, Constantin Popp, Dr. Max Popovici, Dr. Popovici Lupa, Iuliu Negulescu, Dr. I. Răducanu, Gy. Grigoriu, Preotul I. Oțoiu, N. K. Constantinescu.

DE LA „Reuniunea propr. de vite“

Regulament

provizor pentru agendele interne ale „Reuniunii proprietarilor de vite în Orăştie“.

(Urmare).

5) Preţuitorii să aleg dintre membrii cu cât mai multe cunoştinţe în ce priveşte creşterea şi îngrijirea, şi îndeosebi cumpărarea, vânzarea şi preţul de târg a vitelor.

Preţuirea să face în felul următor:

a) La chemarea conducătorului, preţuitorii (cel puțin doi) sunt datori să meargă la proprietarul de vite, care a anunțat vite spre asigurare și să prețue vitele după cea mai bună pricepere și conștiință a lor. Aceeași prețuire o fac prețuitorii la fiecare schimbare înștiințată.

b) Când prețuirea să face în urma unei nenorociri, pentru-ca să fie ca temei la despăgubiri, aceasta prețuire e de a să săvârși cu stricta observare a condițiilor de asigurare (vezi §. 17 din condițiile de asigurare).

Când vita a murit în urma unei boale ori a unei nenorociri, prețuitorii au să statorească prețul de târg ce-l avea vita în ziua din naintea morții.

Acest preț nu poate trece peste suma asigurată.

Când vita e schilăvită, ori bolnavă, — prețuitorii eșiți la fața locului, chibzuind asupra celor văzute, fac numai deciziuni propuneri comitetului (prin conducătorul comitetului) ce să se întâmple cu vita primejdută: să se încerce vindecarea, ori să se rindue vinderea ori tăierea siluită.

Hotărîrea comitetului — întrucît împrejurările îngăduie, — trebuie să aibă aprobarea dirigentei, resp. a direcțiunii centrale. Dacă întimplarea e de așa fel, încît nu stă la îndemână timp pentru această aprobare, în nădejdea că măsura luată va fi aprobată ulterior, — comitetul (și numai comitetul cu majoritate absolută) e în drept să rindue tăierea siluită a vitei. Vinderea siluită să poate face numai cu aprobarea dirigentei, resp. a direcțiunii centrale, în baza unei adeverințe dată de un medic veterinar, prin care să se statorească, că vita n'a putut fi vindecată, și prin vânzare să mîntuie părți valorizabile, care altfel s'ar perde.

Spesele de vindere ori tăiere siluită, să acopăr după rînduile §-lui 18 din „Condițiile de asigurare“.

Spesele de prețuire le poartă Reuniunea atunci, cînd

prețuirea să face la un caz asupra căruia nu încapă nici o bănuială și această prețuire să face în comună.

Cînd prețuirea trebuie să se facă afară de comună spesele de prețuire (spese de drum și diurne) le poartă proprietarul.

Cînd nenorocirea e pricinuită de proprietar, fie din vina lui fie din vina incredințatului lui și vinovăția asta să dovedește atît spesele de prețuire cît și alte spese — cad în sarcina proprietarului.

Cînd proprietarul nu e mulțumit cu prețuirea, are drepturile garantate în §-ul 19 din condițiile de asigurare.

A doua prețuire să face totdeauna pe spesele proprietarului.

6. Membri în comitet să aleg cînd trebuința cere, ca comitetul să fie întregit și cu alți membri în afară de slujbașii amintiți.

Acești membri iau parte la consfăturile comitetului, unde au drept de vot. În cazuri de lipsă la invitarea conducătorului înlocuiesc pe prețuitori sau întrucît e posibil și pe alți slujbași.

B) Dirigente.

§. 8. În fruntea fiecărei grupe (alcătuită din membrii comunelor ce formează laolaltă un cerc de despăgubire) este o dirigentă compusă din:

- un dirigent;
- un secretar;
- un controlor;
- un cassar;
- 2 ori 4 prețuitori;
- atîția membri de dirigentă cîte comitete sătești sunt pe teritoriul dirigentei.

§. 9. Ședințele direcțiunii le convoacă dirigentul. Toți funcționarii și membrii de dirigentă au drept de vot la aceste ședințe. Hotărîrile să aduc cu majoritate de voturi. Pentru hotărîri valide să cer cel puțin 6 voturi.

§. 10. Drepturile și datorițele dirigentului, a controlorului și a membrilor din dirigentă sunt la fel cu cele ale conducătorului, controlorului și membrilor din comite — înșirate în §. 7. — cu deosebirea că activitatea celor dela dirigentă să estinde peste întreaga grupa.

§. 11. Secretarul dirigentei e totdeauna un funcționar regulat al Reuniunii cu retribuțiile, drepturile și datorițele statorite în Regulament pentru funcționarii interni.

Secretarul îndeplinește lucrările de notar (vezi §. 7.) ale dirigentei, dar în acelaș timp e și organul direcțiunii centrale, după ale cărei ordine lucrează.

§. 12. Cassarul dirigentei îngrijește toate încasările de

pe teritoriul grupei prin cassarii comitetelor. Aceste încasări le administrează Direcțiunii centrale — ori în numărul ori în Depuneri spre fructificare. Aceste depuneri să așeze la băncile recomandate de dirigintă întrucât această recomandare e primită de Direcțiunea centrală.

Toate depunerile să fac pe numele: „Reuniunea proprietarilor de vite“ în Orăştie și asupra acestora dispune direcțiunea centrală ori direct ori prin diriginta grupului.

În cassa dirigentei nu pot fi nici odată sume mai mari de 1000 Coroane, care sunt în primul rînd menite pentru acoperirea trebuințelor momentane, după rînduile dirigentei, care le face în nădejdea aprobării ulterioare a direcțiunii centrale.

§. 13. Toate plățile și eșițele cassei dela dirigintă le signează secretarul și dirigentul. Fără aceste semnături nu să pot face plăți. Despre întrate asemenea raportează cassarul — secretarului și dirigentului.

§. 14. Prețuitorii dirigentei își îndeplinesc slujba mai ales în cazuri de prețuiri divergente, în conglăsuire cu ordinele primite dela direcțiunea centrală ori în cazuri de lipsă dela dirigintă.

§. 15. Membru al dirigentei e fiecare conducător de comitet; aceștia să întrunesc la ședința plenară a dirigentei, ce trebuie să se țină cel mult la 3 luni — ori apoi de cîte ori cere trebuința.

§. 16. Peste tot diriginta e organul de decentralizare a direcțiunii centrale și ca atare:

- întreține legătura dintre comitete și direcțiunea centrală;
- îndeplinește lucrările de urgență în grupă — în nădejdea ulterioarei aprobări a direcțiunii centrale;

- îngrijește afacerile din grupă, în conglăsuire cu rînduile primite dela direcțiunea centrală;

- face propuneri direcțiunii centrale pentru ajungerea mai cu izbîndă a scopurilor Reuniunii — cu privire la grupa în fruntea căroră e pusă.

C) Grupurile.

§. 17. Grupurile să formează în conglăsuire cu rînduile statutelor prin direcțiunea centrală care hotărăște luînd în considerare întru cît să poate dorința membrilor din un ținut, împrejurările geografice și interesele Reuniunii.

Nizuința este să se formeze grupe, cari să cuprindă vite asigurate în valoare de 1 milion coroane.

În cazuri excepționale să formează și grupe mai mici, cari cuprind vite în valoare de cel puțin 100.000 coroane.

D) Quotele și Taxele.

§. 18. Prețul quotelor (a acțiilor) cîte 4 coroane de bucată sunt a să plăti în timp de 2 ani dela intrarea ca membru. Taxa de înscriere de 1 Cor. de membru să plătește la intrare, împreună cu un a conto de cel puțin 1 coroană de quotă (acție).

§. 19. Încasările de taxe (cîte 4 flieri după 100 Coroane, dacă grupa e de 1 milion) să pot face caz de caz ori apoi plătindu-să înainte o anumită sumă (2 și 4 ori mai multe coroane) din care să iau plățile pentru cazurile întimplite.

Felul cum să fie încasate taxele îl poate hotărî fiecare comitet, care avizează diriginta și are aprobarea direcțiunii centrale.

E) Despăgubirile.

§. 20. Despăgubirile statorite în regulă după rînduile statutelor, condițiile de asigurare și în conglăsuire cu regulamentul acesta — le plătește direcțiunea centrală ori direct ori prin dirigintă, respective comitet. Și cînd despăgubirile sunt incredințate de direcțiune dirigintii ori comitetelor — acele să fac în numele Reuniunii și pentru corectitatea acestora sunt răspunzătoare și dirigentele și comitetele — care au săvârșit despăgubirea efectivă.

F) Registre și socoteli.

§. 21. Registrele trebuincioase precum și toate tipăriturile — le împarte atît dirigentelor cît și comitetelor — direcțiunea centrală. Deodată cu aceste direcțiunea va da toate informațiile și îndrumările privitoare la purtarea socotilor.

G) Remunerații.

§. 22. Adunările generale a Reuniunii, ce să țin an de an — sunt chemate să hotărască asupra remunerațiilor (plățile) ce să vor da slujbașilor Reuniunii dela diriginte și dela comitete. Aceste remunerații, întrucît situația materială a Reuniunii va îngădui vor sta în conglăsuire cu munca ce desvoaltă fiecare slujbaș în interesul Reuniunii.

Cheltuielile efective și munca de zi le asemnează direcțiunea centrală.

Acest regulament provizor a fost desbătut și statorit în ședința plenară a direcțiunii „Reuniunii proprietarilor de vite“ ținută în Orăştie la 14 Martie n. 1910.

Pentru direcțiune:

Dr. S. Erdélyi
president.

V. C. Osvadă
dir. executiv.

Adunările noastre.

„Prin noi înși-ne“! Acestea sunt cuvintele, ce se rostesc și se tipăresc cu litere mari întotdeauna, când e vorba de atingerea unei ținte, de alcătuirii nouă. Și — fără îndoială — numai atunci, când alcătuirile noastre, fie ele de ori-ce fel, vor fi puse la cale de bărbați cu dragoste pentru neam și cu înțelegere pentru lipsele lui și se vor răzima pe puterea noastră, întocmai după cum o clădire să razimă pe temelie, — numai atunci vom avea alcătuirii trainice.

Când toți, cu mic și mare, ne vom pătrunde de adevărul acestor cuvinte, când în sufletul fiecăruia să va sălăslui încrederea în puterile noastre, atunci din mici și slabi, cum suntem azi, vom ajunge mari și puternici.

Povățuiți de pildele altor popoare, ce trăiesc în împrejurări mai norocoase decât noi, am aflat, că calea ce ne va duce la țintă, e întovărășirea. Numai prin tovărășii vom ajunge, ca, așa săraci cum suntem, să putem să săvîrșim fapte într'adevăr mari. Prin tovărășii vom ajunge să ne acoperim lipsurile multe, și tot prin ele vom ajunge să ocrotim avutul cuprins în vite, cari sunt razimul plugăriei.

Cu bucurie vedem cum țărării nostri se împrietinesc tot mai mult cu gândul întovărășirii. „Reuniunea proprietarilor de vite“ în Orăștie, care încă e o tovărășie pentru asigurarea vitelor, a ajuns să fie cunoscută în toate părțile locuite de Români și așa după cum astăzi ni-să înfățișază interesul pentru ea, va ajunge să se întindă peste tot ținutul locuit de Români. La această credință am ajuns în urma adunărilor, consfătuirilor și scrisorilor fără număr, în cari ni-se cer lămuriri asupra felului ei de alcătuire.

La Geoagiu, unde directorul Reuniunii noastre Vas. C. Osvadă și medicul veterinar Jarca au fost însoțiți de mai muți cărturari din Orăștie, am aflat multă înțelegere pentru ținta Reuniunii. Dl protopop Popovici, și dl Gavril Todică, contabilul dela „Geogeană“, împreună cu alți fruntași din loc dăduseră în parte lămuriri plugărilor nostri adunați în număr mare. În chipul acesta munca trimișilor Reuniunii a fost ușoară și cu multă izbîndă.

La Teiuș, unde directorul băncii locale „Piatra“ dl Tit Liviu Bitea, lucrează cu multă stăruință pentru înjghebarea unui despărțămînt, consfătuirea avută cu un frumos număr de fruntași, a izbutit spre deplina

mulțumire a trimișilor Reuniunii, directorul V. C. Osvadă și medicul vet. Jarca.

La Miercurea, unde ieșirea trimisului Reuniunii noastre, din pricină necunoscută pînă acum, n'a ajuns de cu vreme la cunoștința fruntașilor, încă s'a ținut o consfătuire. Medicul veterinar al Reuniunii, dl Jarca, a dat fruntașilor adunați în număr aproape complet lămuririle necesare pentru ca cei de față să aibă cunoștința deplină despre Reuniunea noastră. Consfătuirea a avut drept rezultat, că cei adunați, în frunte cu dl protopop Păcurariu și-au arătat dorința de a se ținea și în ținutul Miercurii adunări. Conducătorii Reuniunii noastre au dat ascultare acestei dorinți și au hotărît că, cu sprijinul fruntașilor din Miercurea, duminica viitoare în 14/27 vor ținea la oarele 11 a. m. adunare la Ludoș, iar la oara 3 p. m. altă adunare la Apoldul-de-jos. Fruntașii din aceste comune și din jur au fost avizați prin scrisori despre adunările acestea.

La Sălașul-de-sus, Sălașul-de-jos și Ohaba-de-sub-piatră, pe valea Hațegului, adunările ținute au izbutit pe deplin. Preoții: Nicolae Cerbicean și Iosif Armean și harnicul primar al Sălașului-de-jos, Petru Suci lucrează cu mult spor și stăruință la conscrierea de membrii pe seama Reuniunii noastre și vor ajunge în curînd să-și alcătuiască un despărțămînt.

La *Dobra* unde este o tovărășia ocazională condusă de dl Adam Leșnican, directorul băncii „Grănițerul“ și membru în direcțiunea Reuniunii noastre, adunarea generală ținută duminica trecută a hotărît intrarea în „Reuniunea proprietarilor de vite“ în Orăștie. Din partea Reuniunii au fost de față părintele I. Moța și directorul Vas. C. Osvadă.

Raportul general al Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului pentru anul 1908.

(Urmare.)

Tovărășiile de credit.

Urmăm, în numărul nostru de azi, a da amănunte despre însoțirile sătești sistem Raiffeisen înființate de Reuniunea de agricultură din comitatul Sibiului, în nădejde că roadele bogate aduse de aceste însoțiri vor servi de îndemn și pentru alte comune să apuce pe calea aceasta.

3. Insoțirea de credit din Loman, înființată la 1902, are 130 membri, cu cor. 5200 părți fundamentale. Deponenți, cu sume dela coroane

20—10,000, are 42, fiind suma totală a depunerilor ei de cor. 20,611.94, cu un spor de cor. 4229.63 față de anul trecut. Imprumuturile acordate, cu sume dela cor. 10—2000, dau cifra de cor. 53,904. Fondul de rezervă a ajuns la cor. 2100. Profitul curat realizat în 1908 e de cor. 867.85. Imprumutul în cont-curent al Insoțirii e de cor. 25,446.31. Dacă imprumuturile acordate au sporit față de anul trecut cu suma de cor. 18,789, aceasta s'a făcut fiindcă o sumă de părtași și-au achitat datoriile la alte bănci, iar o altă samă și-a acvrat moșii, vite etc.

Prezident al Insoțirii, parohul Petru Cucuian, iar cassar al ei economul Ion Alisie.

4. Insoțirea din Pianul-superior, dela înființarea ei din 1898, va să zică abia de un deceniu, o spune raportul direcțiunii, „a adus roade binefăcătoare pentru comună și membrii săi, trezind ajutorul moral și material la vreme de grea cumpănă. Cea mai mare jertfă și cel mai mare bine obștesc l-a făcut Insoțirea în anul 1908, dînd un ajutor de cor. 800 pentru procurarea de bănci și recvizitele de lipsă pentru școală și tot atunci s'a intrupat și ideea, ca biserica din loc, să nu mai plătească interese după capitalul de cor. 2100, ce l-a contras dela insoțire“. Numărul membrilor Insoțirii a fost 342, cu un spor de 19 față de anul 1907. Deponenți. cu minimul de 10 și cu maximul de cor. 41005, a avut 80, fiind suma depunerilor Insoțirii de cor. 54,993.51. Imprumuturile acordate, cu sumele dela cor. 20—1500, sunt de cor. 112,511.43. Profitul net realizat e de cor. 1466.03. Fondul de rezervă al Insoțirii e de cor. 6617.03, iar cel de binefaceri de cor. 2000.

Prezident al Insoțirii e Simeon Ghibu, paroh, iar cassar economul Pavel N. Opriș.

5. Insoțirea din Pianul-inferior, fondată la 1905 cu 40 membri, la finea anului 1908 a dispus de 131, cu capital societar de coroane 1990, împărțit în cote a cor. 20. Ea are depuneri, cu sume dela cor. 50—4000, în total de cor. 22,848.62, cu un spor de cor. 7395.11 față de anul 1907. Imprumuturile acordate, cu sume dela cor. 20—2000, dau sume de cor. 91,229. Fondul de rezervă l-a urcat la cor: 1185.82, sporind astfel cu cor. 588.29 față de anul 1907. Profitul net realizat e de cor. 815.84.

Direcțiunea pune în vedere, că imprumuturile pînă acum date s'au întrebuintat aproape numai la cumpărări de pămînt, vii și vite. Acum, că filoxera a început pustiirea viilor, imprumuturile să contrag în scopul replantării. Consorțiile, cari să ocupă cu cumpărarea de vînuri, cu exploatarea de păduri, cu negoțul de vite, porci și bucate, avînd trebuință de sume mai mari, nu pot fi ajutate de Insoțire din lipsă de bani. Insoțirile ar trebui să ajungă mai iute la bani, căci numai așa fel și-ar putea implini misiunea economică,

lucru ce ar atîrna dela înființarea unei centrale.

Prezident al Insoțirii e Ioan G. Androne, primar, iar cassar directorul școlar Teodor Trifa.

(Va urma.)

Creșterea și îngrijirea vitelor.

Rubrică îngrijită de

T. I. IARON,
med veterinar al „Reun. propr. de vite din Orăștie“

Lăptărit și vaci de lapte.

Într'un număr trecut al foii noastre arătam cum timpul a adus în creșterea vitelor, întocmai ca și în alți rami de producțiune, îndrumări nouă. La popoarele mai înaintate decât noi, vitele au încetat de a mai fi numai niște unelte la munca câmpului; economii ținînd seamă de schimbarea împrejurărilor au înțeles, că vor lucra mai cu folos, dacă nutrețurile, a căror preț în cei 20 ani din urmă s'a urcat față de prețul cărnii și a laptelui numai abia cu jumătate, le vor folosi pentru îngrășarea de vite și pentru a ținea bine vacile de lapte. Am lămurit atunci și aceea, că anume, care a fost pricina, că prețul cărnii și a laptelui s'a urcat așa de mult.

De astădată vom stăruia asupra ținării și creșterii vacilor de lapte și vom arăta cum îndeosebi unele schimbări din timpul mai nou trebuie să servească drept puternic îndemn, ca economii nostri să se îndeletnicească tot mai mult cu lăptăritul.

Vom arăta deci, pentru a dovedi cât e de întemeiat îndemnul nostru, cum ni se înfățișează țara noastră în ce privește creștea vacilor, în ce privește valoarea, ce-i cuprinsă în lapte și în ce privește desfacerea laptelui și a derivatelor lui (celor pregătite din el).

În țara noastră în primăvara anului 1909 au fost cu totul 6,239.864 vite cornute mari, dintre acestea vaci 2,688.405. Dacă luăm, că fiecare vacă dă zilnic 6 litri de lapte, — ceea-ce nu-i mult, — atunci producția zilnică a țării e de 16,130.430 litri. Cred, că am putea lua și mai mult și anume dacă punem față în față producția Germaniei cu producția țării noastre, socoteala e următoarea: Germania a avut în 1907, 20,630.544 vaci de lapte, dela cari a luat 2550 milioane litri de lapte; luând deci de temei producția Germaniei, la noi am putea socoti 7700 milioane litri de lapte. Trebuie să ținem însă seamă de aceea, că economul german are vaci de soi bun și le știe și îngriji mai bine ca la noi. În chipul acesta putem să rămânem pe lângă cifra de mai sus.

Și acum dacă luăm prețul unui litru de lapte cu 12 fileri, — cel puțin atât se poate căpăta pentru un litru și în cel din urmă sat — atunci pe un an întreg socoteala ne dă în sumă rotundă 706 $\frac{1}{2}$ milioane coroane. Grâu se produce în anii mijlocii 44 milioane mm — ceea ce socotit cu 22 cor. ne dă 958 milioane cor. adică abia cu 30% trece peste producția de lapte. Valoarea producției de cucuruz nu e nici pe jumătate cât a laptelui, iar orzul, ovăsul, himeii și, măzăricea toate la oaltă abia ne dau valoarea producției laptelui. Producția tuturor minelor (băeșagurilor) din „Ungaria cea bogată în comori“ abia e a 6-a parte din producția laptelui, așadară producția anuală a aurului, argintului, ferului, cărbunilor și peste tot a tuturor mineralelor de preț luate de 6 ori abia ajung valoarea laptelui din țară. Și însemnătatea economică a laptelui ne înfățișează măsuri mai mari îndată-ce luăm drept temei de socoteală prețul mijlociu, ce se ia azi peste tot în țară, anume 22 fileri, așadară aproape de 2 ori cât am luat mai înainte.

Însemnătatea economică cea mare a laptelui se întemeiază pe aceea, că e un aliment (nutremânt, ale mâncării), de mâna întâi. Și anume e un aliment de mâna întâi, fiindcă e alcătuit în măsură potrivită din tot ce e de lipsă la clădirea corpului. Am putea zice, că e un aliment desăvârșit, fiindcă, de pildă copiii de țigă se nutresc adeseori luni întregi în șir numai cu lapte de vacă, pe cari mamele înțelepte știu să-l amestece așa fel ca să se apropie cât mai mult de laptele ce-l sug dela pieptul lor.

Laptele pe lingă, că e un aliment bun, mai e și ieftin, dacă îl asemnăm cu alte alimente și împrejurarea aceasta a făcut să nu lipsească din nici o casă, să fie un aliment obștesc. Chiar și pe lingă prețurile destul de urcat de azi, ori-cine își poate acoperi trebuințele în ce privește hrănirea sa, cu bani mai ieftini cumpărând lapte și derivate de ale lui, decât cu carne, ouă sau chiar păstăioase. Și să nu uităm, că laptele să mistue mult mai ușor decât alimentele amintite, astfel că chiar și cei cu o mistuire neregulată, (cu rinza stricată) încă îl întrebuințează cu mult folos. Copiii și cei cu rinza stricată peste tot nici nu pot să trăiască fără de lapte. Și fiindcă copiii și bolnavii de stomac sunt aproape în fiecare familie de oameni săraci, putem zice, că mizeria (lipsa grea) nu să începe acolo unde nu mai au pâine, ci unde nu-și mai pot procura lapte de ajuns.

Și-acum, după-ce cunoaștem însemnătatea cea mare a laptelui în acoperirea trebuințelor zilnice, — să vedem întrucât laptele, ce ne stă la îndemână, poate să acopere căutarea cea mare.

Dela 1905 până la 1909 statul vitelor cornute mari s'a sporit numai cu 410 mii, așadară cu 7%, cită vreme poporațiunea țării a crescut cu 10% și să nu scăpăm din vedere, că până când poporațiunea a crescut ne'ncetat, în statul vitelor, au fost din timp în timp și scăderi: în anii după 1905 a scăzut și numai în cei 3 ani din urmă s'a ridicat peste numărul din 1895. Așadară față de sporul în poporațiune, statul vitelor a scăzut în cei 12 ani din urmă. Să adugă la aceasta esportul (trimiterea în alte țări) tot mai mare; față de esportul din 1897 în 1907 vedem o creștere în valoare de 4.770,794. Așadară față de sporul în poporațiune — îndeosebi acelei dela orașe — statul vitelor și în chipul acesta și producția de lapte a scăzut! Sporul neînsemnat pe urma vitelor, de soi mai bun și a ținerii mai bune a vacilor e așa de mic încât aproape putem să-l trecem cu vederea.

(Va urma).

Intrebări și răspunsuri.

Intrebarea Nr. 11. Mai mulți tovarși am cumpărat o mașină da îmblătit și am vrea încă de acum să cumpărăm cărbunii de piatră. Locomobilul are 8—10 puteri de cal. Cât ar trebui să socotim pe zi din felurile soiuri de cărbune și de unde am putea să procurăm cărbunii mai ieftin.

Răspuns. D. II. N. în T. Un locomobil de 8 puteri de cal trebuie să săvârșească un lucru efectiv de 12 puteri de cal. Din cărbunii prusieni să socotește de putere de cal și pe oră cite 3—4 kg., din cărbunii brunii să socotește 4—5 kg. Cărbunii din țara noastră sunt toți cărbuni brunii, astfel că putem socoti de 12-ori cite 5—60 kg., cărbuni pe ceasul de lucru. Asupra prețurilor cereți lămuriri dela direcțiunea minelor (băeșagurilor) din Petroșeni, Tata sau Pécs.

Intrebarea Nr. 12. Am cumpărat o întindere de pământ, pe care pînă acum a fost pădure. Vreau să samăn pe tot locul acesta grâne, am și început din anul trecut. Spesele împreunate cu aceasta sunt foarte mari și munca e de tot obositoare. Mă rog să-mi răspundeți nu cumva legea de dare statorește ceva scăderi pentru astfel de locuri, avînd în vedere cheltuelile cele mari.

Răspuns. D. N. L. în R. Legea de dare spune, că după locurile, pe cari a fost pădure și acum sunt folosite ca pământ arător numai atunci să plătește darea de pământ cînd locul acela să poate folosi pe deplin ca pământ arător. Până cînd stîrpirea pădurii nu e isprăvită e de a să plăti dare ca și după pă-

dure. Dacă pentru locuri s'a statorește cheia de dare (clasa), atunci legea nu mai îngăduie nici o scădere. Numai dacă pe locul acela să sădește viță, legea statorește o scutire de dare pe timp de 10 ani.

Intrebarea Nr. 13. Fintina din care îmi adăp vitele e la depărtare de 50 m. dela grajd pe o colină și în chipul acesta adusul apii îmi face greutate. Mă rog să mă povățuiți, cum ași putea să aduc apa în grajd mai ieftin și mai ușor.

Răspuns. D. T. I. în B. Dacă fintina e pe o ridicătură și fața apii e mai sus decât grajdul, atunci puteți conduce apa pe țevi de fier sau ciment, cari le așezați în pământ. În caz, că împrejurările sunt de așa fel încît ar trebui să îngropați țevile prea adînc, ceea ce ar costa mult, ați putea trage apa cu o pompă, dela care un maț ar duce pînă în grajd.

ȘTIRI

In numărul de azi al foii noastre urmăm a publica „Regulamentul pentru agendele interne ale Reuniunii“. Rugăm pe toți aceia, cari și-au înștiințat intrarea în Reuniune să cetească cu băgare de samă acest regulament. Îndeosebi rugăm pe fruntașii din comune să talmăcească rînduelile din el tuturor și să ia măsurile de lipsă pentru ca — întrucît e cu puțință, cu prilejul ieșirii conducătorilor Reuniunii în comune, pentru grăbirea înscrierii membrilor, să se facă și constituirea comitetelor. Despre ieșire fiecare comună va fi încunostințată înainte.

Insoțiri nouă. Sub firma „Insoțire creștină de consum și valorizare în Crișoțul-mare“, s'a înființat încă în 6 Iunie a. tr. o nouă insoțire, a cărei țintă e cuprinsă în însuși numele ei. Firma s'a înregistrat de curînd și în direcțiune au fost aleși următorii: Eugen Balint, Valeriu Groza, Ioan Russu Albu și Traian Pop.

Numărul Insoțirilor de credit sistem Raiffeisen s'a înmulțit cu două și anume una în comuna Cristian (com. Sibiiului) și alta în comuna Corbi (com. Făgărașului).

O lege înțeleaptă a primit întărirea dietei țării românești. Anume fiindcă și acolo, ca și la noi e lipsă de locuințe și mare scumpete, ocrotuirea țării a adus o lege, prin care dă mari înlesniri de dare caselor clădite pe seama muncitorilor și a slujbașilor mai mici. În înțelesul acestei legi astfel de case pe timp de 10 ani sunt scutite de ori-ce dare de stat sau de comitat ori comunală, în cei 5 ani următori nu plă-

tesc decât a treia parte din dări și încă pe 5 ani li-să dă scutire de dări pe jumătate. În felul acesta astfel de case timp de 20 de ani au înlesniri însemnate în ce privește plata dărilor. La cumpărarea de material pentru zidire legea încă statorește aceleași înlesniri ca și pentru casele zidite pe seama muncitorilor dela fabrici. Legea dă drept comitatelor și comunelor să între în legătură cu societăți, ce sunt alcătuite până acum pentru ridicarea de clădiri, sau să alcătuiască ele-de-ele astfel de societăți. Documentele de înființare a acestor societăți, acțiunile și contractele lor sunt scutite de ori-ce taxe. Acțiunile emise de astfel de societăți trebuie să le primească ori ce oficiu ca garanță până la întreaga valoare nominală a lor. Societățile poartă numai jumătate din spese pentru deschiderea de străzi, cealaltă jumătate o poartă comuna.

O nouă societate de navigațiune pe Dunăre. Cu sprijinul guvernului României, e pe cale de a să înființa în Brăila o nouă societate care va fi alcătuită de aproape de toate întreprinderile mici din orașele de pe țărmul Dunării. Societatea aceasta are de gînd să ia pe-ncet locul societăților ungurești și austriace, a căror vopoare și corăbii circulă pe cursul de jos al Dunării.

Agenturi poștale nouă s'au deschis la 1 Martie a. c. în comunele următoare: Valea-Vinului (Radnaborberek, com. Bistrița-Năsăud) pentru Valea-Vinului; în Cucerdea (Székely-Kocsárd, com. Turda-Arieș) pentru comunele Cucerdea și Vaidasig; în Copșeni (Kupsafalva com. Solnoc Dobâca) pentru comunele Cupșeni, Ungureni (Budafalva) și Costeni (Kosztalva); în Șugag (com. Sibiiului) pentru Șugag, Jinadobra și Bistra; în Săliște (Felső-Szelestye, com. Maramurăș) pentru această comună; în Mineu (Menyő, com. Sălăgiului) pentru comună și cătunele Banyai Zsigmond, Gónya Miklos, Galovits, Horvát Károly, Kiss László și Florian Cocian, precum și viile Baglyas, Sándorháza și Szamoságalya; în comuna Gaura (Kővágara), Ujfalau (Csengerujfalu) și Dumbravița, toate în comitatul Sătmăruului.

Prețul bucatelor.

In piața Orăștiei:		
Grâu, maja m.	26—	cor.
Cucuruz	13 $\frac{1}{2}$ —14	”
Ovăș	13—14	”
Orz	12—13	”
Mere după soi	15—50	”
Nuci	50—80	”
In Budapesta:		
Grâu, maja m.	27—28	cor.
Cucuruz	12 $\frac{1}{2}$ —13	”
Ovăș	15—15 $\frac{1}{2}$	”
Orz	12 $\frac{1}{2}$ —13	”